

Sosialantropolog Torgeir Kolsus velkommen hit.

Takk.

Du har altså skrevet en ganske flammende, tilgelsen for nærmende, selvfølgelig slakt, av denne podcastens episode om Vanuatø, som jeg har spilt i den med min gode venn Magnus Devold for noen år siden,

og først og fremst overallet som finnes å bli så rasende, at du valgte å gå til lite rært angrep på 100-98 land, og et eminente programleder.

Det er da nok først og fremst vanuateprogrammen, som tilfeldigvis ligger mitt hjerte i den her vestet. Og så irritasjon er en veldig sterk superkraft i min verden, altså at jeg fikk å bruke den til noe konstruktivt,

veldig rettent orient på badene blant annet hjemme, men så fremdelig var det noen liten rest av irritasjonen etter etter å føre med badene,

og da måtte jeg skrive Facebook-appdatering og tilbe sadakset av vissene at jeg ville ha den på trykk,

og så sa jeg det er greit uten at jeg gjorde noe som helst for å få det til, så der forrenten dit.

Det er jo en ny åpne å skrive ikke på, jeg er jo bare å legge noe annet først for statens.

Ja, etter litt landskap, altså for oss som da har vært staltister i dagens nærmeste liv aftenposten, så er det ganske irriterende for jeg vet hva som ligger svett og veldig veldig finstemt til valg av de ordene,

mens du kommer den som Facebook-kronik, så ser du at dette er godt, dette er fort gjort.

Det er lett å få noe på trykk, færdig å gjenngjente med hva deres god kjenes er, eller hva det heter.

Er du fortsatt vred, eller har du milden av noe over badene?

Jeg er jo en relativt mild fyr vanvis, men uten en lille, uten å flamme opp inn i henne,

så vil jeg ikke passe til hva naturligere, for der flammer du absolutt opp inn i henne til stadiet.

Jeg tenker du er både på vulkanenskaktivitet.

Vulkanenskaktivitet, også. Det er folk som er ekstremt bliv av og til, så eksploderer de et sinne som for meg som mormon,

er litt uforholdsmisig heftig ut.

Hva sier du det? Det er et tek med noe annet stand?

Hvis noe er blant menn, så kan det ofte bli slik, men det skjer alltid inn for en akseptabel form.

Det betyr at det er en flasketestede, så har det lov til å skrikle fra det.

Men det tenkte egentlig på hva det er. Er det mer lov å bli sinne, og er det lov å regulere seg selv mindre?

Nei, det er ikke det.

Det forr er alle i vanuatu, så lenge man er på øyne, så vet man hvilket slagskapsforhold man har til alle mennesken du har med deg.

Da har du også slagskapskategori, som om du blir kaldt en morbror, eller om du blir kaldt en far, eller en fars søster,

så er det ulike typer oppførsel som er på å kreve et av deg, og det gjelder over hele vanuatu.

Altså fra mellom de forskjellige kategoriene?

Men samtidig er det jo ganske dyrket, for man gifter seg ofte med folk som sier en tremmening, og da betyr det at du ender opp med hvertfall to, kanskje tre eller fire ulike slagskapsforhold til den samme personen.

Og da må du gå inn og sette du veien når vi skal kalle oss, skal vi være svåge som er kjempefarlig og

viktig.

Jeg kan ikke si noen deler av navnet ditt, om jeg betaler en bot.

Jeg må ha hovedelaveren der, når jeg sitter sammen med deg.

Jeg må kalle deg du-to, når jeg snakker til deg, du-to, og de-to, når jeg snakker om deg.

Eller er det sånn at vi skal være kompiser som tross alt, vi jakte på de samme kvinnejakmarkene.

Eller er det sånn at vi skal ha en ganske det tralt forhold for at vi har barn som gifter seg med hverandre,

så vi omtaler, vi bruker ikke navnet om hverandre, men vi har sånn, ja ja, dette går bra, vi deler barn og barn, det er en fin ting.

Er det skyldeste at jeg er på te mange små øyer med relativt små populasjoner?

Ja, nettopp.

Konsekvensen, dette er ganske interessant, det er at alle som skal være på en øye lenger enn si en månedstid,

de må bli adoptert for at folk skal vite hvordan de skal forholde seg til det.

Nettopp, og det har du selvfølgelig gjort.

Ja.

Du er da adoptert inn i en stor familie.

Ja, en veldig stor familie.

Ja, det er komplisert for at det er en som ikke har tenkt på det før.

Ja, exakt, det er det også, og så er det, viser det kanskje noe av denne,

liksom vår organisering som gjerne er knyttet til hvor vi jobber, hvilken uthandling vi får også,

liksom den ideen om at her er det, vi har en kompleks samfundsoppbygging

i motsetning til folken i stilhavet, så er det låt å si bent noe litt.

Altså, for det er trods alt den typen kompleksitet som man ser i din,

eller relasjon til folk som man skal vite dem her.

Ja.

Den er helt vanvittig rett og rød.

Dette her er jo en av sikkert mange ting vi må bygge ut litt.

Grunnet at du er her er jo fordi vi har etter etter en litt for fakta svak grunnepisode om Vanuatu,

så derfor har vi laget dagens Vanuatu med ekspert i rommet.

Altså, jeg har jo nå hørt gjennom den førre episoden, og den er jo basert på kjilder.

Altså, den er jo, det er jo, det er jo, Stort sett kjilder sånn,

jeg har jo avvist det telegram, for så er det litt sånn store norske lekska,

om sånn hovedstabe og sånt ting,

og så er det noe sånn TED-talk greier jeg basert på da.

Sånn, jeg tipper jeg vel på et år der karakter på videregående for,

men dette her er jo ikke videregående,

og da tar jeg for gitt at de kjildene er ikke hundra procent av store på.

Ja, det kan du trykk ta for gitt.

Nettopp.

Det er jo Norge så ekstremt heldig at vi inkluderer deg enn her,

at vi er en stor makt i Vanuatu-forskning,

og det er ikke bare relativt, det er faktisk i faktiske tall,

så har Norge flere vanuatu- eksperter noe annet land på kloden.

Mer enn Australien, for det er vært enn Australien.

Ja, flere enn Australien.

Så det er ganske oppseksvekken rett og slett,
og da har det vært synen igjen i sånn rettasjonsperfektiv,
og annet ikke kunne tilflyte skattepetale eller trossalt.

Trossalt, og det skal gjøre noe mer her nå.

Vi bygger ut videre,

men da må vi nesten vite hvem er du, hvorfor kan du så mye om Vanuatu?

Du er professor i Sosantikologi,

og jeg har vært forsket på Vanuatu siden 1996.

Det er det første gang du kom dit, på det?

Ja, og da hadde jeg først et drøyt årsveltearbeid,

på det som da jeg tog ut fra,

og så fem år senere så hadde jeg et nytt årsveltearbeid på Doktorademin,

og så siden så har jeg vært der i to runder,

og da Covid slå inn, så var jeg stoet på farta.

Du skulle ha en tredje, da?

Ja, jeg er femte i gang, faktisk.

Og ja, annet da?

Ja, så 2009, 2012 og 2016 er nå siste gang jeg har vært tilbake,

men jeg har løpende kontakt,

og det er nesten nå for to dag siden med familien min,

og alle er familie,

men noen ditt kjærlere er familie, da.

Det er relativt øde sted?

Absolutt.

Hvordan har du kontakt med dem?

Ja, det er en flekk i Provinnsopotstaden,

som i den delen av Vanuatu jeg jobber,

der hvor det er dekning.

Og det er det?

Når sola går ned, nettopp.

Vi bruker en messenger call til funksjonen,

fordi at Facebook er blitt ganske stort siden Vanuatu.

Har du?

Så det er ganske praktisk å i tillegg spare en nart med penger,
for før var det 2-30 kroner i minutt å ringe.

Ja, det var helt ennå uttidere.

Og det er jo ikke ting de kunne råde til, det er helt tatt,

og hvis dette var knapt nok, jeg hadde råttet den,

når alle skulle si hei og fortelle litt om hvordan de gikk,

og beskrive hvordan de så klippet for å se det som.

Blir man rik av Vanuatu-forskning?

Det er vel ikke en stor bisnisplan,

eller det skal vi sikkert komme til,
når vi kommer til med bunge-jumping.
Jeg så sikkert når den hadde kommet,
og det virker som du har gjort det veldig stort.
Det får vi ta opp med Fagforening og Prof. Løyningen i Norge.
Det er jo en skandale.
Det er vanskelig å få folk med på dette, tror jeg.
Før denne båden, etter den, så vil folk kaste seg rundt
og starte innsamlinger.
Det her er jo en episode jeg gleder meg veldig til.
Det er den første av så syvligvis flere episoder,
hvor vi lager en ny versjon av episode,
som har litt å gå på på Faktafronten.
Det skal være ærlig å innrømme at i starten her,
så er det noen ting som måtte finne land og libet.
Den har vel fått noe sted mot behandlingen blant annet.
Men det kommer da en gylne mulighet til å få retta opp litt Faktafreil.
Det kommer en gylne mulighet til å få innsett frem,
som har vært der veldig mye,
hvertfall mye mer enn meg.
Og så kommer det også en kjempe mulighet til å få roan en,
litt veldig æplekjekk,
og slæveskrift av Vanuatu-expert med kronlikten.
Vi begynner så mye på deg med Faktaboksen,
men før den tid, så skal jeg bruke kjent triks
fra underholdningsbransjen.
Det er å lage en så kalt cliffhanger,
for du skriver jo i kronikken din,
eller i Facebook-statusen egentlig da,
at du ønsker at jeg skal få Nakalato i underboksen.
Og du skal ikke fortelle meg hva det er helt enda.
Det sparer vi.
Det er cliffhangeren,
men som oppvarming kan du fortelle meg i følge av deg.
Hvor mye penger skulle du ha for å ha Nakalato i underboksen?
De er i cirka 60 sekunder.
Eller Nakalato, så vel vi er uttalt.
Unnskyld.
Nakalato.
Hvis jeg fikk den covid-opsen,
at jeg kunne gå i koma en uke,
eller lagt i koma for å få behandling,
så hadde jeg tatt 50.000, tror jeg.
Det er spennende.

Hvis ikke det, så hadde jeg ikke gjort det.
Dette får nesten noen siden i verden.
Wow!
Dette er spennende.
Dette er...
Nå er det veldig nysjærig.
Lass tenke litt på det.
Det er noen andre superkraftene, tror jeg.
Nysjærighet.
Apel på.
Lass bli ferdig med det som er i kjedelig seg,
som er faktoboksen.
Vi tar en kjap rundt gjennom faktoboksen.
Jeg har gjort det før, så vi bruker ikke så mye tid på det.
Det er jo stort sett enighet om de fleste faktorer,
men vi kan begynne med det jeg begynte med forrige.
Det må nyme innbyggende avende.
Det er nivanoater.
Kan du forklare det for meg?
Forstavelsen er hendig siden til noe som er en flertalsforma nå.
Den nye er flertalsformen i den delen av manater hvor hovedstanden ligger.
Så det betyr bare mange manater.
Det regner folk med at jeg har noe med folk å gjøre.
Så det er nivanoater.
Men det er også en etnisk kategori.
Man vil gjerne skjille med de nye vans som ekspertene gjør,
og de som...
De utlendingene som bor i manater,
de som har ganske mye godt og mestre alle,
men det er ikke alltid de mors beste barn,
de som blir bæren igjen i sånn land som ekspert,
og de vil gjerne skjille seg litt forandre og bli skilt forandre,
hver en man Australia eller en white man,
som er litt sånn...
Den merklapen sitter egentlig,
så nivanoater betyr egentlig ikke bare borger av manater,
men det betyr også de som er melanesisk opp av.
Altså mørke nivanoater,
hver søs for eksempel av den ganske store minoriteten av
de som kalles tonkinesere,
som er folk fra mykospunktet i Vietnam,
som blir hentet inn som arbeidstakere
fra den fransk regjeringen før Indokina,
og det fikk sine stendeter i Kampuchea og Laos.

OK.

Men går det da noe kallet som de som var,
hvis det var æstralsk stadsborger,
og mener...

Stadsborgerskap.

Nei, nå tenkte jeg på de som har flyttet ut fra manater.

De kalles fortsatt for nivanoater, da.

Når de kom tilbake, så ville de si at de var nivans,
men det er faktisk et utroligt interessant spørsmål,
og da er de med i det.

For det er en forskningsartikkel startspørsmål,
fordi i 1943 tror jeg det var det de innførte
White Australia Policy, som betyr at alle de som,
fra blant annet av stilaver som var hentet inn som arbeidskraft,
ble væren igjen. De ble sendt tilbake til sine
respektive hjemmøyer,
og de hadde ikke først ikke peiling på hvor det var ofte,
og så ble det plassert litt avhengig av hvor man ville,
men også de har...

Mange av dem var i føttet.

Føttet i Australien hadde ingen rettighet, fordi det var svart i hunden,
mens noen av dem ble værende,
og de folken har etter tid, noen av dem fra manater blant annet,
fått stadsborgerskap i kraft av dette,
og skrev et ganske fine ting om den mellomstatusen.

De har vokst opp og har i fjære ledd,
antallet i olderfældereren, deres bestefall,
ble hentet inn som før å jobbe på sukerblantarser.

Og der ble de sittende som

kom tilbake til hjem,

og så var det ikke noe hjem.

Han som er representant for i parlamentet,
for den delen av hva noe det var jeg jobber,
han er en sånn, Christopher Emily,
etter han.

Han kom seg ut og gjorde godt på politikfronten,
og også hadde med seg en liten formi fra Australia,
som han kunne sette ut i politisk kapital,
bokstabetalt, han kjøpte stemmer,
og hadde svaret fester,
og hva verdens beste fyr.

Og der blir det enda, kanskje enda,
steker i at det spørser om identitet,
fordi landet så til de grader,

så fysisk landjord er så til de grader koblet,
til hvem du er, og hvor du kan regne det som hjem.
Spennende, men altså, ok.
Det var en så langt svar.
Det som egentlig var en ganske enkker.
Men det blir lettere å si verdens del.
Ja, det er jo siden, ja.
Så er det selvfølgelig hovedstaden,
vakkere vanuater.
Ja, det er portbile.
Hva er det å si noe om?
Hva slags byer dere?
Det ser ut som ikke helt...
Hva er det vi har med å gjøre der?
Det er... mange vil kjenne noen del av den byen.
Se litt om midler og fransk midler,
og spyr ut.
Det er overraskende.
Lave hvite bygninger.
Ja.
Og så har du...
Der bygde franskmennene.
Bygde franskmennene, ja.
Det var en lang periode hvor det ikke var lov for nivåen,
da å oppholde seg der.
Det er ettermøkkessfrembrud,
så det var et kolonierby i ordets rette forstand,
eller mer enn koloniereservat.
Men der framtidelsen,
sarmerende byer sammenling med de
spesielt av Nabbo eller andre,
som noen av den sånne gjør,
som er kanskje...
Mange mener er det nest verste...
Det største byen i verden, etter Port Morrisby,
i Paponeugenia, som er...
Ja, for Port Morrisby.
Det er sånn året sikreste vinner på alle
arrangeringer av det verste farligste stedet
å bo for...
Og det verste stedet å bo...
Det som gjør Port Vila til et turiststed,
da det er veldig vakkert rundt.
Og det ligger nesten litt av norsk,

forn for skjærgård.
Små og små gjør at toller og sånt som ligger
rundt spesielt den sydelige enn hvor Port Vila ligger,
og gjør fatet.
Og også i tillegg så har du et franskjøkken.
Det kan du...
Hvis det er en ting som du skulle ha i alle kolonier,
så er det franskjøkken.
Ja, vi vet da også om det er vanlig.
Det fikk vi faktisk fram over i Amandos Devol for i gang,
for han satt det var veldig entusiaskeføy baguetter.
Baguetter, ja.
Det er først og fremst det dermed,
at den miksen av lokaler og overvarer,
med et sånn...
Ikke novelkursin utgangspunkt,
gammalt fransk bistrokjøkken.
Absintig mye god mann.
Vi går til innenbyggetall.
Hva er det du vet hva det ligger på?
Det er litt vanskelig å si, for det er mange som
telles to steder, som er midletidig,
eller egentlig permanent ut og jobber,
blir fremdeles regnsom innenbygget.
Det er en gruppe.
Den ligger rundt rundt 3-2,5-3, så det er...
Jeg tror jeg skrev 260.000.
Det er vanskelig å si.
Det sier vi ikke noe mer, precis,
men det er vanuater større eller mindre
enn Norge i Arial.
Det er veldig mye mindre,
men det er jo svært sjøere all.
Det er 2.198 kvm landa i Arial.
Det er mindre enn Møro-Romstal.
Men der er det jo...
Mange gir der også.
Masse gir, bl.a. valdere.
Det gikk ikke noen enda flere enden.
Valuta på Vanuatu.
Og vet du, det fikk en...
200 vater sett den.
Og vet du hva jeg fikk den?
Hvor du fikk den?

Jeg har fått en som sett av en mann fra Vanuatu.
Hvor fikk jeg den?
Valdere.
Nordkorea.
Det er veldig rart.
Du må deklarerer alt du tar med det i Nordkorea.
Og så må du deklarerer det ut også.
Så jeg kom inn uten.
Jeg tok med meg med 200 vater ut.
Men det var flere etter at jeg snakket om...
at jeg hadde deklarerer på oppkast om dem.
Så den hadde jeg fatt med meg.
Ja, det er 20 kroner.
Ja, det er greit da.
Kommer godt med.
Høyeste topp, det er Tabuemassana.
Lengst det er det.
Det heter Jordan River.
Hovednæring, jordbrukfiske skog, drift og sværtviktig turisme.
River Jordan.
Det er jo jord i Danerba.
Ja, det er det.
Og det forteller også litt om noen idéer som ligger bak.
Det er noe du kunne skrive den artikkelen om.
Det er bare alt hva, hvordan tanker rundt forbindelsen mellom Israel.
Og disse delene av stillavet er kjempesterk.
Tanken om at disse etter kommer av den 12. Israels 12. stammen.
Er det du sier?
Nå er alt dette her helt nytt med meg.
Ja, men dette er kjempeinteressant etting.
Og det forteller også gjennomslaget.
Deltvis for ikke de vanligste for en forkristende om,
men monmoner blant annet.
Det har styret seg ganske ikke blinde, det var helt feil.
Men de har sett med lange blikk mot stillavet rett skjøtt,
fordi det er veldig rikkerund,
fordi du har noen av de tanken om opphaveren,
hvorfor vindelser som spiller,
som passer veldig godt sammen med noen gamle ideer om hemmeligheter,
og hvordan folk har kommet seg dit, de har kommet seg,
og så videre er det kjempeinteressent.
Ja, øynet er at jeg som pentekost, eilen selvfølgelig,
og spiritusanto er veldig...
På spiritusanto så prøvde jeg å opprente en koloni i 166.

Nye Jerusalem.

Nå var det Jerusalem.

Hva er det du sier?

Nei, det er jeg jo da. Så det er jeg holdt til i en månstid, og så...

Hvem er det som...

Gisene ønsker å opprette et nytt i Jerusalem?

Nytt i Jerusalem, og det var på oppdrag fra den portugisiske kongen, og Paben.

De sammen med det?

De sammen med det, fordi det var en ide om at...

Helt fra i Stortlesa,

at man trengte et kontinent i Sør,

som balanserte jordloden i Nord.

Og jakten på Terra Australi sin kongen,

det hadde utkjent det sølige kontinent.

Det var drivkraften for nesten alle av tidligere oppdagelsen,

som sier det i Hermetein,

av Stilhavet,

og europeisk jakt i Stilhavet.

Så Kuk var den første som de sa at det finnes ikke.

Det finnes ikke sånn kontinent.

Selv om Australi er der, så er det en øy.

Og så kom det ikke til Sørpolen.

For de ble oppdaget veldig ganske kort tid siden,

da var det 1800-talet.

Ja, det kan si at det er det som balanserer nord.

Så vil vi tippe alle sånn, tippe rundt og rundt og rundt hele tiden.

Men han er Kiros,

fællende under Kiros,

han var oppvist om at han hadde funnet det kontinente på spiritosanto,

som er det største jeg er i Stilhavet, i Vanuatu.

Funnet det kontinente,

som skulle balansere på spiritosanto,

Europa og Asia.

Ja, det er et bitt i lille...

Ja, ja.

Så han hadde kassert den åversålte den litt.

Ja, det behövs.

Og etablert det der en kolonis,

som første er veldig, veldig, veldig mye med løret der,

så folk ble ganske dårlig og en god del døde.

Og i tillegg så er det ganske...

De behandler ikke den lokale folk.

Lokale lokale folk,

men alle det største respektet om tanke heller,

så det ble en del fint leter.

Og til slutt så tro Kiros en liten tur på med kruset,
og da skjønnte han at ok, da er det mye til rige på gang.

Ja.

Så de ville ikke seg land tilbake.

Og da ble de to andre bottene liggende,

der ble det en platt av en torris,

som er mellom Vanuatu,

og det ender skjønt mellom Australia og Nygde.

Det første europeer som seilte gjennom det stredet,

han ble væren igjen da.

Ja.

Og som skjønnte ikke,

så kom ikke Ola Pterig og sånn.

De gjorde han ikke da.

Nei.

Så det var historien om Lova,

Jerusalem som en spanske...

Miksikansk kollega skrev til ham,

det er utrolig interessant en ting.

Det har ikke kommet fram i noe min guggling,

men det er godt å ha der.

Hvis der ikke har sånn turisme,

250.000 turister ankommer stort sett i året,

jeg vanns å si noe de siste året.

Eller jeg skal lett faktisk nul,

fordi det har vært pysisk avstengt.

Ingen flyt inn, ingen flyt inn.

Nå fordelene var å være selvforsint,

faktisk at du kan selv isolere deg på nasjonsnivå.

Ja, og så har det gått egentlig,

med kjempebra.

Det var et tilfelle,

et tilfelle i 2021.

Ja, 2021.

Og så de rakk å få vaksinert nesten

hele befolkningen før de fikk et nytt tilfelle.

Ja, og da kunde de åpne igjen,

så i fjord, juli i fjord,

så var det første flytten inn,

med folk som ikke var nivå å åte,

som hadde strannet ut på arbeidskontrakt.

Det var i denne spalten,

hvor vi kom over i noe du reagerer på.

Vi snakker om at det var like mange turister
som var innbyggere,
og at alle innbyggere kunde fått sin egen guide,
hvorpå jeg sier at det ville vært skikkelig uflaks om man da
fikk en av som hadde sett inn på denne kvalitismen,
som førøver ikke har straffet vart,
eller som ikke har straffet vart før i hvert fall.
Jeg tror du tolker som at jeg mener at det er lovlig
å være kvalitismen i Vanuatu.
For det er en forskjell.
Det er jo det.
For det finnes en lov mot kvalitismen i Vanuatu?
Ikke eksplicit.
Det er ikke lovlig i Norge,
men det å sende et lik er jo lovlig.
Det er samme sak enn i Vanuatu.
Man bedriver likkjending er ikke lov.
Da har vi fått oppklart det.
Det er ikke noe som heter at man kan forventes
å bli gommelag og spiste på deg borten.
Og det er jo høyendevælde med en indeks,
arrangementer i Holland fra først og til siste plass.
Hvor tror du vi finner Vanuatu fra? 1-191.
Det er laves-arrangert landet.
Det er veldig tippe rundt 110.
Det er 140 faktisk på den.
Problemet med den er at den trekker blant annet
inn med brytten og snart produkt.
Det er jo et veldig vanskelig mån
å folk ikke bruker en kroner på maten de spiser selv.
Ja, det er veldig kompliserende.
Eller se litt jens til hverandre, for eksempel.
Hvis jeg får en alfer og tar meg mora mi,
så stiger BNP, men det er ikke nødvus at det betyr noe mer.
Så det er litt flaterende for oss at vi finner oss sånn her toppen.
Vanuatu har jo også figureert på toppen av en del statistikker.
Lykkeindeksene, eller?
Lykkeindeksene.
Så da var Vanuatu i alle medier,
og viser som da kjente Vanuatu godt.
Vi kjente det første at et land hvor det var for dette var også
før mobiltelefonen ble rullet ut noe sted i Sillave.
Så det var fasttelefon, og det er det ingen som har.
Natura, for det er kjempedyrt.

Så de baserte seg på telefontelefonet dyr,
og de 200 som har privattelefonen kunde i teorien bli oppringt.
Og i tillegg så har man folk på å oversette din subjektiv lykkefølelse.
Hvordan føler du deg? Er du lykkelig?
Yes, I'm Happy!
Og da er det så eksempelt å...
Hvis vi ikke kone, da døde det gå.
Ja, jeg ser det.
Så det var eksplosjon, masse kronikker kommentarer om hvor fantastisk dette landet var,
og hvor nær de levde det vi egentlig som mennesker skulle leve.
Se enkle mennesker, uten materielle godder, så innvarer lykkelig.
Herlig!
Og for oss som da samtidig hadde vi leset en andre sted,
sikkert du kom på Vanuatu sammen med dem, Vanbole i hjemme,
som er en veldig hyppig forkommende,
så var det litt sånn, ja, men...
Det fremstår du å utleve?
Det er en metodekritik som blir rettet mot det som står.
Det er vel en ny økonomik forum, et land som står for den undersekelsen.
Så da bestemte vi seg for at neste runde så måtte de fjern med landet redset.
Ikke kunne jeg si mer selvlige, men liksom...
Hva heter det?
Juggård.
Juggård.
Så da var det Kosterika.
Hva kosterika har figurert på toppen stort sett siden, som vi ikke vet?
Offisielt språk.
Vi har tre... Hva for siden da?
Vanuatu.
Ja, det er det.
Engelsk og fransk og Bislama.
Bislama, og det har jeg selvfølgelig redd i hvert strøkent forrige episode,
uten en minst lille...
Ingen slinger i voss.
...anmerkning fra ungdomsavortet, så det...
Men det skal ta litt gå litt ordentlig inn på,
og så er det 110 pluss uoffisielt språk.
Ja, eller som er fyrbruk, men som er så til i gradelokale,
at det ikke fungerer så på tværs da.
Ja.
Det er to skolesystemer.
Et fransk og et engelsk.
Ja.
Som...

Ja, så det er...

Og det er jo en del av den kolonale arvvenningssatt,
at de tenker på som Bislama,
som er et veldig velfølgerende investningsspråk,
jeg har investtt på det selv.

Det er liksom ikke ordentlig.

Det er ikke vitenskapsspråk.

Så det er faktisk imodsetten til hva mange vil tenke,
så er det også utlænninger da,
som sier at nei, Bislama bør man bruke skolen,
fordi jeg tror så alt har en grammatisk struktur,
som barna kan forstå.

Når vi snakker om en nivistingsspråk her,
så er det fra dag 1.

Altså barn dukker opp seksåringer dukker opp på skolen,
og blir underviset på et språk,
de har null forutsetning for å bruke enten engelsk eller fransk,
av lærer som ikke kan engelsk eller fransk.

Det er fantastisk.

Det er jo et mirakel at de lærer barna å lære noe som helst,
når altså noe, en god del barne som lærer veldig, veldig, veldig mye.

Så det er snakk om terskelig for å komme inn i...
inn i vitenskapespeiten, den er ganske mye høyere
for en del av disse barna.

Og det er trolig provocerende å se.

Så der er tørnplisirritasjonen,
det er en fysisk storm, altså.

Men da føler jeg for akkurat i disse tingene her.

Vi kan godt gå over å snakke litt ordentlig om...

du sier Bislama,
etter at jeg skal forklare litt hva det er.

Det er en slags hybridsspråk,
det er det som kaller det.

Det er kriolskidgin, den delen minst krol,
det er det fenomenet.

Blanningsspråk som oppstår som...
som man har i stort del av verden.

Altså svagile er egentlig et sånt.

Du kan sikkert forklare det.

Det er for slutt en 800-tall.

Dette her begynner å...

Ja, det er den siste halvdelen i hvert fall.

Få noe gode,
vi begynner å se noe tydelig,

ramme for dette språket.

Ja, og det er en sånn...

det viser litt av hvordan disse øynene som vi tenker på
som langt unna, det meste, og som liksom
uberørte de menneske enere igjen i Hongdae.

Hvem var det som var det før?

At de er en del av store globale prosesser,
fordi dette...

Altså, da bølgekrigene,

de kanskje bølgekrigene brøt ut, så...

1861.

1861 så var jo mange av de bommelsåkerne
som var i sør, ikke sant?

Det var blød vanskelig å drive dem.

Ja.

På grunn av krig.

På grunn av kriger.

Ja.

De har flyttet en del av produksjonen seg til Fiji.

Av alle steder?

Av alle steder.

Ja.

Lille Fiji.

Lille Fiji.

Det er Fiji.

For alle som er samme.

Sammenlig med Banatus har jeg Fiji et metropol.

Ja.

Og også etter hvert til Australien,
men det er først og fremst på sukkerør.

Sånn at...

Og til Fiji så fikk man brakt inn arbeider
i Storgrad fra India.

Det var et stort behov for arbeidskraft.

Og da reiste man rundt på øynene i stilleveg.

Først i nærmest,

og så lengere og lengere unna Australien og Fiji.

For å rekryterere arbeideret.

Så rekryterer, men hva med?

Ja, det var...

Det er det som kalles Blackbirding.

Ja.

Som er hvor det kom skip,
og så vil dere være med på tur.

Og...

Folk er eventuelsene i stilleave.

Det er det som det er gjennomgangsmelodien
for hele alle stilleavsporkning.

Altså det er det som...

Det vi ser på som kanskje en grense,
eller mellom de søyen er realiteten en motovervei.

Ja.

Vi flyter og folk flytter i land,
og ting flytter i land,
og det er det som gjør denne.

Det vi ser på som blandning,
til et helt sånn...

Det er jo verden.

Ja.

Det er sånn tilværelsen her.

Ja.

Og så for...

I dette til, for Blackbirding først,
så var det en god del som ble med frivillig.

Nett av.

Det er noen som ønsker å fremstille,
som dette var bare...
dette var en ren slavehandel.

Ja.

Andre ønsker å fremstille,
som det var bare frivillig,
og folk som har remt til lystene.

Ja.

Og sannheten ligger resteren midt mellom.

Og noen var...

noen visste hva de gjorde.

Hvor hadde forutsetning for å vite,
at de skulle bli bort så lenge,
fordi kontraktene var vanligst på tre år?

Ja.

Og ofte var det slik at de var til lenger.

Og ofte var det slik at de skulle la bli sent tilbake,
til den djøen de kom fra.

Så var det, ja, ja,

liksom, har du bare én,

og skal seile 200 søremil for å sette den ene.

Så det går her, du, ikke sant?

Ja.

Hvis de er med å oppstå, da,
som kontaktspråk,
velom arbeidsgivere,
igjen i Helmutheim.
Og disse arbeidstakerne.
Fordi disse arbeidstakerne,
kommer vel med et set med forskjellig språk?
Ja.
Og det er...
Nei, de første er veldig litt med hverandre.
Så det er...
Alle må snakke med chefen?
Alle må snakke med chefen,
og da finner man vokser fram.
Et språk som trekker på ganske mye engelsk.
Men en grammatikk som er fællig
for nesten hele dette område.
Ja.
Og da, i hele dette område,
du mener at det er sånn delere av
søresnyggene jeg,
og sommonøyende,
og Vanuatu,
og Fiji.
Og der er...
Den grammatikken finnes igjen i Bislema.
Og så Bislema er...
Tillegg til engelske,
så har man da den franske forbindelsen,
fordi dette de kom tilbake til øyne,
og ble kastet ut i 1993,
i forbindelsen med White Australia Palace.
Det var det som mange plantasjer i Vanuatu også,
der hvor franske plantasjer er til...
Viskradet hadde tatt seg til rette.
Da ser det litt en del fransk i...
også i Bislema,
som gjør at Bislema er noe annet,
en tokpis inn på...
Pappanugnia,
og sommonpijin på sommonene.
Marie,
også tokpijin,
har litt flere,

men litt mer tysk.

Og sommonpijin er ganske enkel for oss.

Den går den å forstå,

som kan engelske.

Mens Bislema er,

til synlattene, ganske enkelt.

Og det øyeblikker du,

skjønner at det snakkes,

og hvordan logikken er,

så blir det veldig veldig åskelig.

Du går på sånn funfekt som Vanuatu,

så kommer dette språket veldig tidlig inn,

og det er ganske morsomt,

mange ord,

Og herregud, snammer han byttet på...

Jeg, du, jeg, du, jeg, du, jeg, han, hun, etter det, samme, så det er veldig sånn sett, så er det ikke kjenspinnert, det er veldig...

Så moderne?

Ja, men så har man da liksom på flertalsfronten, Jumi, som er alle vi, og så er det Mi-Fella, som er vi, men ikke inkludert der, den som blir snakket til.

Mi-Fella, altså vi som snakker til deg?

Ja, ja, ok.

Og så er det Mi-Tu-Fella, som er han og jeg.

Jeg kjenner mange Mi-Tu-Fella-strødrassen her, altså.

Mi-Tu-Fella, også Jumi-Tu, som er du og jeg, du og jeg, Alfred, liksom.

Jumi-Tri, ja.

Og så Tu-Fella, Tri-Fella, som inkluderer, altså de to, ikke du og jeg.

Og det er veldig, så det er veldig præcist, sånn sett.

Det er savnen, altså den præcisjonen savner faktisk i Norsk, du merker det etter når det har vært bort lenge.

Det er ikke tvetyd, liksom, på hvem som snakker med, hvem som er med på dette, liksom.

Det som er jo gøy, men dette er jo at de fleste ordet har jo en gjenkjenlighet for at de kan engelsk.

Er det sånn at du kunne, ikke de fleste, men hvorfor er det mange,

er det sånn at du kunne komme, kommer du et stykke med engelsk?

Som turist, så kan du komme deg ganske langt.

Ja.

Men det er veldig begrenset hvem du får kontakt med.

Ok.

Ikke nødvendigvis fordi at folk ikke kan engelsk, må særlig, men fordi at det er en markø for at liksom...

Ja, avstand.

Det er ikke noe det... Og det skal veldig lite til, altså hvis du kjøper et kurs i Islama,

og bruker liksom fem dager på det, du får lært deg de rette ordene,

og ikke minst av denne, disse pronomen, den pronommelogikken.

Ja.

Og disse to nødkelordene er lång og blong.

Ja, det er sånn.

Så vil du komme veldig mye lenger.

Mm.

De ganger de har vært på dr. Uralskommentet fra Australiske universitetet, så er det ofte at den tabben de gjør,

det er å behandle det som en liten broken English, liksom. De oversetter for direkte.

Det er litt som å lese dagbladet enda, liksom.

Så du har blitt sånn der når de kjører saker som liksom er produserte dagbladet, men som virialiteten er direkte oversatt fra engelske sider å snakke om adressere, og de snakker om...

Ja, det heter det anglicisme.

Ja, det er en masse tettemanglicisme, og her er det samme.

De ser på det som en egentlig litt tullevversjon av engelsk,

og det er litt rart å se noe anthropologer gjøre det,

og da av og til så skjer det, og da...

De klarer ikke å omstille seg, liksom, totale som et språk med en egne mening, hvor ord som lignet på ord du kjenner ikke nødvendigst betyr det samme som de...

Eller har det samme meningen som det ord du kjenner.

Ord blå?

Nei, og det har jeg jo som plokket at det hører det året alt.

Du ser long og blå.

Long, blå, ja.

Ja, så blå, uten lenger.

Ja, det fleste vil si blå.

Det er så pass hyppig forkommende at du må nesten forklare hva det er.

Det er noe som hører til noe.

Eller er det litt til noe om something blonde drinken å holde en kopp her, noe som har noe med drikke å gjøre.

Eller pumpkin, som dette er en.

En kaffe kopp.

En kaffe kopp, en pumpkin.

En kaffe kopp.

Ja, det er gammelt engelsk ord for...

Er det sant?

En pumpkin for pumpkin blonde torger.

Min torgersk kopp.

Så det er funksjonen...

Det kan bruke så mange...

For eksempel å komme fra.

Man blå...

Norge.

Valderer, ja.

Valderer er jo en sånn eksempel nå.
Eller...
Så det er veldig nettig å long som er...
Til fra...
Det høres jo en ganske oppraktisk ut.
Til og fra?
Hva gjør det på jordaften?
Ja, eksempel.
Tenker jeg om en gang.
Så det er liksom...
Men det fremgår som oftest veldig tydelig fra konteksten hva det snakker.
Jeg hadde jo...
Du lagde fram noen eksempel på Bislama i originalprogramet her.
Som jeg da hadde sett en sånn TED Talk.
Med denne sånn test-wall-raven eller sånt.
Og sveitsiske født, som hadde bodd for noe alt du.
Som jeg sentede deg.
For du kunne se på...
I førkant sånn du...
A, ser at jeg både ikke finner på selv da.
Og B, måtte kunne ta stilling til det.
Hva synes du om det?
Hun kan ikke Bislama.
Hun kan ikke Bislama?
Nei, han kan ikke Bislama.
Hun har lært meg alt jeg kan om Bislama.
Det er sikkert.
Følger feil da.
Ja, hun hadde en sånn lissam besked en fremtonning.
Så det er litt å tro på at den sier sånn.
Men det var bare tull.
Det var det det?
Ja, bare tull.
Så det er...
Nå er det en eksempel å være korrekte?
Nå er det en eksempel å være korrekte.
Men alt det som du så listen av er pronomen og sånn.
Bare tull.
Hva har du det?
Det er alltid så...
Dette er en tritvanskelig for meg å finne.
Ja, det er veldig vanskelig.
Min møn Jørgen Jørgensen som er spaltist for Stavanger Aftenblad.
Han skrev en Bislama i fjord.

En kjempefint tekst.
Og han kom over akkurat med samme.
Netopp.
Ukaven.
Men han hadde en sidenfornuften å spørre meg for at...
om hva som er innefor ikke.
Han hadde en familie fra...
Eller en Van Watthus Beach Volleybal Team for damer.
De lå i treningslag.
I Stavanger.
Og hos Jørgarne i 2011, tror jeg.
Så da fikk han anledning til å lære seg litt.
Fordi de kom fra Naba til Måta.
Så da fikk han anledning til å lære seg litt Bislama i forekant.
Og ble fascinert av språket.
Det er jo lett å bli fascinert av språket.
Det var åpenbart også hun til Svaldraven.
Det var litt fascinert av språket.
Vi hadde ikke tatt seg brim å lære det da.
Så hun videreførte noen namne myter.
Og noen frase fra en murebok som en norsk fornybegynner.
Eller en norsk med glimte øye.
Every something you want to say,
will or Bislama, be for å ha til meg språket av skimm.
Alt du vil vite om Bislama.
Men du er...
Men hva er jeg forredd for å spørre ham?
Hvis hun både gjør noen referanser.
Det er jo helt fint det.
Men hvis du da fremstår som en ekspert på språk,
så må du sann på nivån over det.
Ja, ja, ja.
Og vill oppleve seg til det hvor det var sett.
Nå millioner ganger før.
Jeg tenker jo at dette er...
Jeg lader den ut på...
Jeg lader den ut på...
Apropologin Vanuatu siden.
På Facebook hvor det er forut saklen i Vanuatu medlemmer.
Så er det noe som vet om denne dame der.
Det er ikke tokt opp på min hosteritummes,
men det er ikke helt...
Den dette høres jo ikke helt bra ut.
Og da var det flere som kjente denne da.

Ja, det er så.
Ja, så blir jeg taggad der.
Ja, det er litt vagelig.
Er det jo så gøy for meg da?
Nå hadde jeg råd at jeg satte igjennom.
Så folk var...
Noen var mer enn irriterte.
Jeg sier det.
Og andre satte jeg...
Dette er femårsiden.
Hun har sikkert lært det siden.
Hvorfor har du sagt det?
Lærte han på to år?
Det var sikkert det.
Og drevde på det.
Så...
Men det som var litt mer...
Med grønt bekymringen...
Det var blant annet enn...
Spelet kommentert også i Facebook.
Passen min og...
Kronikken.
Kronikken.
Kronikken.
Om at helikopter var liksom...
Stabland Jesus Christ.
Jeg vet ikke om det går gjennom den her listet.
Skal vi ta den her?
Ja, vi gjør det.
For å se...
Det vi påstod...
Som jeg lært i den var...
Bad Friend.
Finde.
Det vil ikke...
Det bruker om...
Det vil ikke sagt det.
Det påstod jeg før.
Ja, det vil ikke sagt det.
Forstøtt for den.
Basket Blank Titty.
Ja, det stemmer.
Det er jo mye umorsomt.
Det er jo...

Det er jo...
Annarsjøen er jo hva det betyr.
Brøsthåller, liksom.
Basket Blank Titty.
Det er jo det der.
Ja, det er det.
Og så kom da denne...
Sangdomslysten, Mixmaster Blanc Jesus Christ.
Som da...
Fåste også være helikopter.
Da tenker jeg at hvis du tror på det, så er det...
Da har du skruddt...
Da har du noe forventning i...
Eller skruddt av noe annet kritiske sannsdag.
Du må jo vite hva Mixmaster er i utsynlighet.
Ja, for det første må du vite hva Mixmaster er.
Og hva er sannsynlig.
Altså...
Et land uten...
Uten strøm til første eller stort sett.
Så er det som Mixmaster ikke naturligere foranke.
Kanskje.
Nei.
Og i tillegg så viser det seg da.
Og det fant jeg ut i en takket hver dag da at Mixmaster Blanc Jesus Christ.
Det er en sånn...
Æstralisk ekspert vits.
Fra Papponugene.
Sire.
Med ganske rasistisk underton.
Og det er det.
Hør hvor dom med disse folk.
Altså snakket tok pis inn.
Som det heter i Nugene...
På Nugene...
Er, ikke sant?
Ja.
Hvis du vet hva du kalder helikopter.
Mixmaster Blanc Jesus Christ.
Ja.
Du kan få kjøpt t-shirtet med Mixmaster Blanc Jesus Christ.
Alik helikopter.
Ja.
I turistrapper i Port Moorsby.

Og det kan du vise nok også i Port Vila nå.
Ikke sant?
Mange har satt det.
Mange har satt det.
Det hørte jeg, men så var det.
Ja, da har han sett det.
Ja, exakt.
Ja, exakt.
Så det er ikke bare tull.
Det er den typen tull som er ganske utreitt.
Ja, ugen tull da.
Netopp.
Hva ville man kalle helikopter?
Helikopter.
Den er veldig greit.
Det har vært et dårlig innslag i programmet.
Det beste ekstreme eksempel fra denne TED-token som jeg så med hun svetiske damer.
Så var det altså det som skulle være bislamma ordet for piano.
I cut one big fella buckets.
Hem i cut black toot.
Må hem i cut white toot.
Sett på oss jo kill'em.
Hem i sink out good.
Så bare ekstremt langt strekk med ord.
Ja, kan du si.
Nå ser jo jeg på ansiktet at dette ikke betyr piano.
Ja, det betyr ikke piano.
Nei.
Det er forklaring på piano.
Hva sånn da?
For hvis du aldri har sett et piano før.
Nei.
Og du mangler egentlig allerefra.
Så piano er ikke et troppinstrument for å si litt forsiktig.
Dette er et klima hvor...
Et troppinstrument.
Det er alt for vittene.
Som ikke står i hvert fall.
Ikke står i et kondisjoner om.
Så vil det er fuktighet.
Det er mæur.
Det er eletertermitter.
Det er alt går i stykker.
Og i tillegg er temperatursvingningen.

Det er et dyrt og dårlig sted for piano.
Det blir ustendt på no-tarmen.
Så du har ikke pianoer stående rundt i Vanotte.
Du kan ha det kanskje på en fransk skole.
Nå sånn i et spesielt rum.
Men det er det liksom.
Så hvis du da...
Og dette er fra en boksmutter.
Every something you want to sell or bislemme.
Be afraid to mess plan.
Ask him.
Som hvordan ville...
Av Daryl Fryen.
En strandskling vist.
Så hans ingang her.
Hvordan skulle forklare noe som ingen har sett før.
Til noen som kan bislemme.
Hvordan da ikke har noe...
De samre franskene som du har.
Så her er forklaringen her.
Det er en svart box.
Med hvite og svarte tenner.
Og når du slår på de tenne.
Så kommer det lyd.
Så når hun i den TED-talk-videoen
forteller at det er det fattig skole for piano.
Så er det Batur.
Så det hennes troveidighet.
Ja, så det er oss.
I rekken av selvskud.
Så var det et opppart.
Og i tillegg så pass gjennom skole.
Når man avslører kjelden sin.
Det skal man aldri gjøre.
Da fikk du svart på det?
Det er veldig greit.
Kondom, hva betyr det igjen?
Det er rabablofakfak.
Det er rabablofakfak.
Ja, det er rabablofakfak.
Ja, det står skjært.
Ja, det står skjært.
Det vil ikke si det til Svigemorra det.
Jeg skal si det til Svigemorra det.

Ogsånn er det der.

Jeg pleier alltid å lure på når jeg ikke har vært et sted.

Og vanuatoet etter de mange steder jeg ikke har vært.

Det er langt under.

Hva kan vi begynne med å fortelle akkurat hvor i verden det er?

Hvor er i forhold til, for eksempel Australien?

Det ligger et par tusen kilometer øst for nordøste Australien.

Det er ned i høyre hjørna karte.

Ja, vort karte.

Så har man jo sett Australiske og Stilhavskart.

Som har Norge et helt annet sted.

Har du sett det så?

Det er en stykke vi sender til dem.

Finsk du opp ned karte også?

Ja, det er veldig rart.

For Norge blir helt fekk.

Ja, det er kjempegøy.

Og det er en av kjempeestene for oss som jobber i Stilhavet.

Stilhavet er et ekstremt viktig sted.

Også globalt politisk.

Også atlantravet er bak Ebbia, liksom.

Og et av de steder du befinner er ganske ofte.

I hvert fall har du befunnet seg en del.

Dette måte, den øya.

Men befinner seg altså, det er en av de, er det 82-83, når det ble utsiktig?

Ja, og befolket er vel 82.

82 befolket er det.

Også er det en del små atoler og sånt som har folk på seg inn i mellom.

Også med som ikke har egentlig...

Nei, altså ofte er det sånn at det ikke er vann der som det er vanskelig å leve.

Det er veldig ikke så mye grunnvann, kanskje?

Nei, ikke på de fleste av denne.

Men det går an, altså.

Absolutt.

Så hvis man hadde hattet borg liksom, så kunne man nok komme ned til...

Samtidig så er det jo...

Dette er jo midt i Pacific Ring of Fire, ikke sant?

Pacific Ring of Fire, det er altså den store...

Det går egentlig rundt hele stil av, egentlig.

Så er det en slags sånn grepsone mellom...

Det er et grømtidsplatte som møter en stor platte og flere små.

Så der i Japan er en del av dette, ikke sant?

Også dukker opp i en langs...

Vestjusten av amerikane.

Så hele dette her er forkastninger som inne mellom skaper enorme, både vulkanutbryd, også jorselv og tsunami.

Portfila er verdens mest utsatte hovedstad.

Det er jo noe utrolig nok da.

Samme måte system som gjør at det er enormt med vulkaner i kanskje Lanska i Rusland, og det er jorselv i San Francisco.

En enorm grep.

Jeg tror det er den største platten jeg er ganske sikker på, det største platten jeg vet.

Det vet jeg tror også.

Og i Ransun, og der altså en med store platter, som møter mindre, så skjer det veldig veldig mye. Og det er det, altså.

Det er jorselv ofte.

I hytta mi var det ganske ofte jeg vakna på så jeg takk rørte på seg, og det var ikke bare kavaen som jeg hadde gjort det.

Det var stort sett var det et jorselv.

Kava er derfor røyden skylde en...

En millerkotisk trikse, måske, som de hittes i delen av stilene.

Vi kan komme tilbake til den også.

Hvor lenge har du oppholdt deg på hytta?

2,5 år tilsammenn.

2,5 år, ja.

Det er jo en rett ligning som jeg har holdt på hytta-fila.

Og du hadde sendt meg i forkant her en slags viralvideo fra TikTok eller Instagram eller nå fra den australske vlogger som besøker akkurat den øya med masse folk på som du kjenner.

Ja.

Sjukerslekt.

Og det er en ganske spektakulærvideo med mange millioner views.

Og han går altså i landet fra båt og blir møtt av noe annet.

Jeg må jo si det er et utrolig skremmende mottagelse derfor der.

For klar hva er det som skjer?

Han går i land og plutselig så spretter jeg ut 3-4 karer som er veldig, veldig, veldig mørke.

De har sortet seg med...

Og de har gjort det?

Ja.

Med parafinsot som er skikkelig klissete på huden.

Og så har de spyd og pila bue i henne.

Spendt pila bue?

Ja, spendt pila bue.

Og lenger og åksene og hverandre.

Og masse gress, høyt gress i håret.

Det ser ut som en svær barkpark.

Og skriker til denne fyren, hva gjør du her?

Sammenninga skriker.
Hva gjør du for å komme i tid?
Bare du skal drive med skurt halv fyr.
Det er det som blir sagt her.
Men det blir da ført opp til landspind.
Denne fyr som elder seg litt sånn...
Det er tydelig å være sammen i fem døter.
Og så blir det bare...
Kan du skrua, liksom?
Han blir ganske stille.
Han blir ganske rydd. Og det skjønner jeg.
Fordi jeg har vært utsatt for litt av det samme.
Men det som igjen er en fannfakt, i stillesforstand,
det er at...
Vi har tenet å tenke at det som ser veldig gammelt ut,
også er veldig gammelt.
Og det folk driver med på lokalne sine.
Det må du sværre fra aritstid.
Og dette er nå de begynte med for ti år siden.
De første tre ganger jeg var der, så var det jeg ikke snakket om.
Og så i 2016, da jeg kom til den landsbyen,
i hovedstaden, hvor folk framåt har bor,
så spretter ut to sånne karer og skriker til meg.
For skriker, men jeg kjenner deg jo, liksom.
Jeg skjønner til ingenting.
Det er litt svam for 2016.
Så ser for meg så var det sånn...
Og så forklart i det.
Og for dette er en cool ting som jeg fanget opp,
fra en eller annen video, et anstendt.
Du bier dette en annen video.
Fordi jeg setter en annen video.
De kaller det man-bus, da.
En dillman.
En bussman.
En dillman.
De synes det var så coolt at de begynte å bruke det første i hovedstaden.
Og da de folk som bodde i Port Vila mistet jobben siden,
for det var for minst med noe,
det var noe politiske utnevnelser og sånn.
Så da de mistet jobben, så dro de tilbake til en måte og tok med seg denne ideen.
Og så ser de utsett redan av Brody Moss,
som denne bloggerne.
Det gjør en koseris.

Fordi de koser seg, for de ser at han...
De ser at han blir helt satt ut.
Så de gleder seg til dette.
Det er kjempegøy.
Og det er akkurat det samme karnavalet som det ser ut som på denne instag av videoen.
De er treendte kultureltivister.
De vante folk å røre ting, flytter innan.
Hva slags kultur er det de tilhører, de som har det jobb?
Jeg kjenner jo ingenting til det.
De er like et med de aller fleste folk i Vanuatu, så er de hagebrukere.
Det er ikke sånn de går å stelle med blomster.
Eller det er blomsteret om.
Men først er det hagesvedjebruk.
Man rydder et område i skaben.
Og så svømmer han da.
Og så trekker de næringsstroppene fra plantene og trærne ned i jorda.
Og så dyrker man først den rotfruktene som de setter alle mest pris på, som er Jams.
Det er Jams, ja.
Og så kan man dyrke søtpotetet på säsongen.
Fordi jeg er mye i de tolle.
Det er lettere å få til selv om næringsklinikk er ikke så start.
Og så kan man plante i rannsoner.
Så planter man mannjokk eller kasava.
Litt av en kjertbarn med mange navn.
Og bananepalmer.
Etter en tre, fire og säsongersbruk er som næringen stort sett ute.
Så området ligger brakk enn 10-15 års tid.
Og så flytter man haget det mest.
Så det er svær jobb, altså.
Men det er det som sier, hvertfall 90 prosent av vanattusbefolkning har som hoved.
90 prosent?
Hovederversform.
Sier du det?
Og det er helt sinnssykt.
Det er selvberging i året i setteforstand.
Og det er jo en av, som jeg nevnte, en genial tilpassning til covid-tilversel.
For før var det sånn at de som bodde i byen og hadde jobbet og var forventet å sende ting hjem.
Og nå var det sånn at de var avhengige av at folk på Bygda sendte ting til dem.
Ikke sant.
Men det må påvirke kostholde og ganske kraftig da.
Ja da, absolutt.
Kjøtt er det, skjedde nesten aldri at det spiste.
Og så løper de to og talte hånd til sammen.
Det er kanskje spist kjøtt.

Kanskje ti ganger.

Men ikke krabbekjøtt?

Jo, men det er det andre.

For det er at fiskkaj, skjell, hummer, krabbe masse i finse havet.

Men mat som du ikke har vært med på å lage selv, det er ikke set på som ordentlig mat.

Sier du det?

Dette er ikke det tilvirket vi helvød nå til.

Det er akkurat du må satt og sendt på det, for det synes jeg ikke det er ordentlig mat som sikker deg bif.

Men på måta som ikke har et rev utenfor øye, så er det...

Hvorfor er det å gå rett du det?

Det går rett ut på et rev som øye er vokst oppfra, og så er det ikke noe ytterre rev.

Og det betyr også at hvis det skulle vært slik at fisk eller høsting av havresurser var det eneste man drev med,

så ville den ikke være kraftig.

Det er sånn når man kan dyr på en søndag, når man skal ha fri,

først går man til guttenstenste, og så henger man på stranda,

og da skyter man en bleksprut, så fanger man noen krabber, og så koker man et eller annet.

Skyter man en bleksprut, jeg har aldri hørt noen sier før.

Ja, men det er først skyter du noe, så må du banke det, for det er så kjempevanskelig å drepe en bleksprut.

Ja, ja, skyter du en bleksprut?

Ja, du skyter med halvarsling.

Så jeg var jo vegetarianer av stort sjet hele tiden, spiste tryggnager på noen rottfrukter, og så jamsele tar og løser på til et stort sjet, og så vil jamse inn mellom i säsongen brødfukt, så er det eneste jeg virkelig ikke tattler å spise av de tingene som finns der.

Brødfukt er det som heter guava, eller ikke?

Nei, det er ikke så, du kan si at det ser som en kjempeguava, men guava er helt ansmak.

Hva heter dette folk? Har du et navn du henger med?

Vi ser snakket med deg, så jeg vil si at å tanne en terminine, altså en av oss.

Folk platt oss mens å tanne en termota.

En person fra en måte.

Folk er nødtere i norske sammenning.

Har de et egespråk, eller snakker de i Bislama?

De snakker sitt egespråk, og så er de aller fleste snakket i Bislama.

Ok, så de har to språk?

Ja, det er mange.

Jeg må egentlig få vite hvordan stor den er.

Den er ti kvadratilometer, og det er litt abstrakt, men du går rundt, og så hovedveien rundt, altså stien rundt.

Det er på norsk gangen min rekord, det er en og en halv time.

Nettopp.

Og det var sånn, det gikk jeg for å gå fort.

Og det er litt å glemme at du egentlig er nær vannet hele tiden.

Ok.

Men det er det.

Det ser litt ut som en hatt, noen steder er 50 meter,
og så ned til en liten strand, andre steder er kanskje 100,
og uten tilgang til noe som vi vil tenke på, som stranden,
eller det er ikke naturlig.

Det forholder seg i overrasken liten grad til havet som havet,
eller som steder å være.

Det kan man gå og slappe litt.

Så steden til de hemmelige mannskultene finner man det på havet.

Steden til de hemmelige mannskultene?

Hva er det du snakker om?

Det var egentlig da jeg dro dit i første gang,
for å studere hemmelige kunnskap, hemmelige mannskulter,
og manns solidaritet.

Er det lorser, eller hva er det for?

Ja, du kan si det er for lorset.

Men er med.

Du koster en del kjelpenger og griser å bli med dem.

Kjelpenger?

Ja, så det er lokale valutan.

Veldig lokale valutan?

Ja.

Så før hadde man magi som gjorde at man kunne lage kjelpenger veldig, veldig, veldig fort.

Og nå er det veldig, veldig, veldig vanskeligst.

Det er et type sneilerskjel med et lite hull i seg.

Det ser litt ut som de smukker som vi hadde på 80-tall,
som det er svart og hvite.

Da skal det tette rundt talsen.

Og så skruer man det sammen.

Så det er sånn det ser ut.

Jeg har en del sånne lengderhjemme,
og det skulle jeg tatt.

Det skulle jeg få til gavet.

Det er jo økonomisk økolog.

Det er det som det er.

Det er det som det er.

Det er kjelpenger.

Men så hvis man blir 17-18 år endelig ikke med dem,
så vil det stort sett være en som forbarmer seg over deg
og betaler for deg.

Det var det stedet hvor det var vanlig å henge.

Nå henger man ikke der lenger,
men når du skal danses,

folk på den øye har det de selv vil si,
absolutt,
men også en del andre vil si er de mer spektakulære dansene
på Ivan Otto.
Hvor de danser med de blir.
De danser med type hodplag som de lager selv.
Når de etter og lager til dem blir de levende vesene der,
som over kroppen din.
Og så danser man i grupper med til dritt kule rytmer,
med veldig fastlagt strengt.
Så jeg har danset en gang hvor det nesten gikk katastrofe.
Ja, katastrofe.
Også en ting jeg synes er meg.
Når den tingene blir berøring med noe annet,
så blir det som den berører,
det blir eiendommen til denne hemmelemannskulten.
Sånn at når det kommer borti,
hvis jeg kommer borti for eksempel i tre,
så er det som folk som ikke er medlem,
og det er jo alle kvinner og mange barn,
de kan ikke bevege seg nærheten av det tre.
Det første feltet var mitt hvor jeg ble medlem i,
en av de litt mindre viktig kultene,
men som en fremdele skal rett til å danse.
Nå er jeg selvsagt medlemmann aller viktigste.
I like med fire andre, så er jeg veldig sånn toppen.
Så det er en præcis som greier.
Vi hadde øvet en uke på natta,
for det er ingen som ser at vi øver,
for det gjør vi liksom ikke.
Det er bare ting som at det er.
Også siste kveldens har vi øvet skikkelig harte,
med høy musikk,
og så folk skal vite at det er ok å komme.
I morgen så kommer det noe derfra.
Ja, da betyr jeg å skjønne det.
Vi skulle danse mitt på dagen,
så da sto vi i to områder som var satt vekk fra,
liksom blokkert med plader og sånt,
fra alle andre, så ingen skulle snuble,
uførende snuble over oss,
og så fikk jeg denne tamaten som det er til,
som er orifor.
Jeg er både for et lik,

men også for en typ spøkelse,
og for alt skummelt.
Blad, for eksempel.
Ja, eksempel.
Det jeg ville kalle en tamat.
Vampyrer,
så fikk jeg en pode,
og så fikk jeg lian under halsen,
liksom det skulle være slags...
Sittet hatt som så noe,
en britisk politi hals, eller sånn.
Ja, exakt.
Det ble kuttet av,
og så marsjerte vi inn i to rekker,
og startet å danse oss.
Pludselig kjenne den greien,
begynte å skrive tilbake i nakken.
Som sykelen på barn?
Som det har blitt fortalt,
det har kommet på nåt.
Det er noe for å vise den faller av,
så må hele landsbyen evakueres en uke,
og alt rundt...
Unødende.
Og så må man finne en gri,
som man kan skjære av halsen på,
sprute blod rundt omkring,
og kaste disse sjeldpengene,
rive dem opp og kaste dem rundt på bakken,
for å rende sområdet,
og alt i landsbyen blir eindommen
til disse hemmelige mannskultene den uka.
Men helst.
Og jeg hadde fått det blad i munnen,
for jeg ville ikke snakke sammen,
for jeg er jo tengen,
ikke sant?
Jeg er ikke meg.
Og de kan man ikke bli snakket til,
og jeg er det strengt forbudt.
Så de som hadde piling,
de gikk kassel forbi mellom hver dans,
og det er fire danser,
så gikk det så forbi,

jeg er fint hvis man kjenner tematenskli ned,
i bakken akken,
at man holder hodet høyt,
om det er noe andre som løper
for å prøve å trekke opp merksheten begk,
fra det som foregikk.
Og jeg fikk bare et totalt panikk,
og så hadde jeg spilt,
jeg hadde brokket Stortøy fotball,
et år før,
så jeg klarer i tillegg til,
at jeg er dritvalt midt på dagen,
ikke en fin silkemjuk tropenatt,
men en plass med brunn svidjor,
som har bare stått og samlet seg opp godt med varme.
Så jeg var for sliten,
og så tuppe jeg Stortøy i en liten tue,
og brekker Stortøy på nytt.
Nå klarer jeg ikke mer,
men heller hvis den siste dansen
skulle vi bare danse en gang,
så gikk jeg ut,
som det andre,
og så var det ingen som sa noe.
Og da var jeg sikker på,
da var det ikke så viktig.
De hadde bare,
som det var en skronleg,
så viktig jeg ikke var,
for det var for å snakke ringende og dette.
Og så kom en av mine brødere,
og han hadde ikke sett dansingen,
men han kom tilbake og sa,
det er hvor det nikk det,
hvor det nikk dansingen.
Og så sa jeg,
nei, dreit meg ut.
Nei, du var kjempeflink jo.
Det var ikke så fint i går,
og så sa fanen min,
som aldri det var litt sånn kava skrev,
at jeg ta maten holdt på fallet,
og da så jeg bare sjokke ansiktet til brunnen min.
Det fortalte alt,

om hvilket alvor dette var.
Det hadde faktisk slutt.
Og det som var litt kult,
og det er fordelen,
som var reiset tilbake til et sted,
det er at 5 år etterpå,
der kom det igjen,
så hadde det skjedd,
om alle skumleste av disse tamatene,
en som heter Lakatapas,
som er ekstremt.
Jeg kan si det,
det er bildet, så kan du legge det ut på siden.
Så folk får et indtrykk av det,
som er mudden til gjevelerokken.
Den hadde faltet av,
alle skvetter opp,
og løper,
hals og råda,
i alle retninger.
Og det er like 10-12 menner,
som vet,
som kan slå,
hvordan vi fikk sette,
finne gris,
frem med selvpengel.
Skjøtt, kjøtt,
dette også,
en uke utenfor,
med noen gamle bøtter,
som noen klarte å heldigvis huske,
for å bringe dette,
for når det er to deler av kosmos,
som har krasje,
vi må rense dette,
og få dette skapt ordnen igjen.
Så det er superdramatisk.
Det er det dummeste,
det mest,
altså det øvrigt,
jeg følte meg mest maktesløs,
kanskje i mitt liv.
I de order,
så rundt vi av første episoden av Vanuatu.

Neste uke så får du svare på kliffengen,
kommer jeg til å få en Nacalato i Boksa,
og hva i alle dager er det?

Følg meg da vel!

Plan B

Jeg er Gisem Tjellig,
jeg vet viel über Stassen Popkultur,
og genaudarum,
går det i min podcast,
More Than Gossip.

Heist,

jeg picker mir Schlagzeien,
og dere fråger rundt om Hollywood raus,
og erklere,
hva virkelig dahinter stekt.

I erfar mer

over kinasass-ausbeid,
i hand av Henna Montana,
eller,

vi ser på Trash TV-formaten.

For More Than Gossip,

det er ingen tabus,
derfor spennende gæste,
som Emilio Sakraja

eller Mimira X,

abonnere More Than Gossip

i podcastet dine val.

Jeg fremig på deg.